

Svar på Oskari Iivarinen och Maarit Raja-ahos samt 27 andra ledamöters motion om skyddsrum i västra Vanda

VD/3877/00.02.00.03/2022
TeA/TH/PW/RL/MH/KN/EJ/AP

Oskari Iivarinen och **Maarit Raja-aho** samt 27 andra ledamöter lämnade in följande motion i enlighet med fullmäktiges arbetsordning:

”Många invånare i småhus i västra Vanda har framfört sin oro över bristen på skyddsrum i områden som domineras av småhus (Askis, Tavastby, Tavastberga, Linnais, Hasselbacken och Varistorna).

I detta nu finns det i västra Vanda ett bergtrum i Råtorp, och likaså har flervåningshusen i området egna lagstadgade skyddsrum. Skyddsrummen är i första hand avsedda för de boende i byggnaderna i området. För småhusinvånarna finns det inte någon sådan möjlighet till skydd utan de boende ska enligt anvisningarna söka skydd i sina hem. I extrema fall kan visserligen en evakuering av befolkningen bli aktuell.

Kriget i Ukraina har redan visat att den förödelse krigshandlingarna orsakar är ställvis total. Befolkningen måste snabbt föras i säkerhet till lämpliga utrymmen om så krävs (till exempel bombning, radioaktivt nedfall). Med moderna befolkningsskyddsutrymmen i närområdet skulle det gå snabbare att söka skydd vid en eventuell undantagssituation. Utrymmenas blotta existens skulle också få invånarna att känna sinnesfrid.

Vi undertecknade föreslår att Vanda stad i samarbete med räddningsväsendet och välfärdsområdet så snart som möjligt utreder möjligheten att bygga ett nytt allmänt skyddsrum som uppfyller de nuvarande säkerhetskriterierna i västra Vanda, till exempel i Tavastberga eller Hasselbacken.”

Stadsfullmäktige 28.3.2022 § 19

Beslut:

Stadsfullmäktige beslutade att ta upp ärendet till behandling och sända det till stadsstyrelsen för beredning.

Stadsmiljöns verksamhetsområde konstaterar följande i sitt svar:

Räddningslagen (379/2001) ändrades år 2011 så att den nedre gränsen som utlöser en skyldighet att inrätta skyddsrum i bostadshus höjdes till 1 200 kvadratmeter våningsyta från att tidigare ha varit 600 kvadratmeter våningsyta. Samtidigt avstod man från att bygga allmänna skyddsrum som hört till kommunernas byggnadsansvar. Lagändringen har påverkat förekomsten av skyddsrumspplatser särskilt i mindre byggnader med en storlek på 600–1 200 kvadratmeter våningsyta. Av denna anledning byggs det för det mesta t.ex. inte skyddsrum i fristående småhus och små radhus i Finland eller Vanda. Under normala förhållanden används skyddsrummen i allmänhet som hobbyutrymmen, förråd eller för något annat ändamål. Enligt lagen ska skyddsrummet tas i bruk inom 72 timmar om myndigheten så bestämmer.

Ett skyddsrum ska byggas för en industri-, produktions-, lager- och samlingsbyggnad om byggnadens eller byggnadsgruppens våningsyta är minst 1500 kvadratmeter. Skyldighet att inrätta skyddsrum föreligger dock inte, om det på en tomt eller byggplats eller i ett gemensamt skyddsrum redan finns ett antal skyddsplatser som uppfyller kraven enligt räddningslagen och de förordningar som utfärdats med stöd av den.

I räddningslagen bestäms särskilt om undantag från skyldigheten att inrätta skyddsrum och beviljande av lättnader från skyldigheten att inrätta skyddsrum, de tekniska kraven på skyddsrum samt de krav som ställs i fråga om skyddsrummens storlek och läge. Om inrättandet av skyddsrum medför betydligt högre byggnadskostnader än normalt i förhållande till byggnadskostnaderna för den aktuella byggnaden eller om det stöter på stora tekniska svårigheter att inrätta skyddsrummet, kan befrielse från skyldigheten att inrätta skyddsrum övervägas. Beviljandet av befrielse förutsätter att kostnaderna för skyddsrummet överskrider 4 % av det totala kostnaderna för byggandet. Med de totala kostnaderna avses de sammanräknade kostnaderna för den byggnad och det skyddsrum som ska byggas. Beslut i saken fattas av den myndighet som beviljar bygglov, i Vanda är denna myndighet stadsmiljönämnden. En central del av förfarandet vid lättnader och befrielser är att höra räddningsmyndigheten, vilket också förutsätts i lagen.

Enligt 75 § 3 mom. i räddningslagen får den myndighet som beviljar bygglov efter att ha hört räddningsmyndigheten bevilja befrielse från skyldigheten att inrätta skyddsrum på ett visst område, om det enligt räddningsmyndighetens bedömning finns tillräckligt med skyddsplatser i området sedan tidigare eller om befolkningsskyddet har tryggats på något annat sätt. I praktiken gäller befrielsen ett område i någon del av kommunen. Beslutet ska alltid basera sig på räddningsväsendets bedömning av att befrielsen från att inrätta skyddsrum inte försämrar befolkningens skyddsgrad, dvs. i praktiken ska det enligt räddningsmyndighetens bedömning finnas tillräckligt med skyddsplatser sedan tidigare i området eller också ska befolkningsskyddet ha tryggats på något annat sätt.

Utöver byggnads- eller fastighets specifika skyddsrum finns det också olika gemensamma skyddsrum som vanligtvis är bergrum som reserverats för personer i husbolag eller företag, ämbetsverk och anstalter. I en del områden i Vanda har det också byggts bergrum för gemensam användning i stället för byggnadsspecifika skyddsrum, t.ex. bergrummen i Råtorp och Håkansböle. De här skyddsrummen är avsedda och planerade för de fastigheter som finansierade grundandet av ett gemensamt skyddsrum.

Skyddsrummen i Vanda har kartlagts år 2022 och det totala antalet i Vanda är 2 677 skyddsrum med sammanlagt 276 838 skyddsplatser. Skyddsrummen har i regel byggts i flervåningshus och affärsfastigheter. I de byggnader som staden äger finns det 137 skyddsrum. I Vanda finns det inget s.k. allmänt skyddsrum avsett för invånare från andra orter eller personer som i övrigt vistas i området. Räddningsverket kontrollerar skyddsrummens underhåll i samband med brandsynerna.

Småhusinvånarnas skydd

Det finns områden i Finland och Vanda där invånarna inte har en anvisad skyddsrumplats. Det här betyder ändå inte att befolkningen i dessa områden inte kan skyddas. Skyddsrummen är bara ett sätt att skydda befolkningen. Andra sätt är att evakuera, dvs. flytta befolkningen till ett säkrare område, bygga tillfälliga skyddsrum och ta i bruk skyddsrumskapaciteten i olika områden på ett flexibelt sätt. Alla sätt kan också användas samtidigt. Man har också förberett sig på att skydda befolkningen i de områden där det inte har byggts några skyddsrum. I separata småhus och små radhusbolag, där det i allmänhet inte finns några skyddsrumspatser, ansvarar de boende själva till en början för skyddsåtgärderna genom att ta skydd i tillfälliga skyddsrum dvs. i praktiken inomhus i det egna hemmet. Man förbereder sig på att räddningsmyndigheten vid behov flyttar invånarna i dessa områden till säkrare områden. Om

räddningsmyndigheterna ger påbud om att skyddsrummen ska ställas i ordning, ger man i allmänhet samtidigt instruktioner om hur man bygger tillfälliga skydd.

Uppdatering av anvisningar och planer för att skydda befolkningen

I beredskapslagen fastställs förutsättningarna för att kunna ordna befolkningsskydd enligt räddningslagen och de befogenheter som behövs inom befolkningsskyddet. Befolkningsskyddets beredskap upprätthålls av myndigheterna och med hjälp av egen beredskap. Det förändrade internationella säkerhetsläget har framhävt behoven av att uppdatera och utveckla planerna för befolkningsskyddet. Enligt räddningslagen ska räddningsväsendets myndigheter förbereda sig på att sköta befolkningsskyddsuppgifter som hör till deras verksamhetsområde. Befolkningsskyddsuppgifter som statliga och kommunala myndigheter, inrättningar och affärsverk samt andra offentliga samfund har ansvar för samt beredskap för sådana uppgifter ingår i tjänsteåliggandena för deras tjänsteinnehavare och befattningshavare och i arbetsuppgifterna för deras anställda i arbetsavtalsförhållande. Vidare är myndigheter, inrättningar och affärsverk som är skyldiga att upprätta beredskap för befolkningsskyddet också skyldiga att under räddningsverkets ledning och i samverkan göra upp behövliga planer för skötseln av sina uppgifter inom befolkningsskyddet och hålla dem uppdaterade.

På statlig nivå har man vid inrikesministeriet utrett det nuvarande läget inom befolkningsskyddet i ett prestationsprojekt för räddningsväsendet och den civila beredskapen. Projektets resultat publicerades i februari 2022. Dessutom har man under ledning av inrikesministeriet påbörjat en utredning om läget inom befolkningsskyddet i Finland och arbetet färdigställs senast i augusti 2023. Utifrån utredningarnas resultat planerar man mer ingående vilka utvecklingsåtgärder som behövs med beaktande av det förändrade internationella säkerhetsläget.

I beredskapsanvisningarna för Vanda stadskoncern och i beredskapsplanerna för verksamhetsområdena och affärsverken beskrivs inledandet av stadens befolkningsskyddsverksamhet. Enligt planerna ska det i området bildas tre befolkningsskyddsområden med underordnade ledningscentraler som leder inrättandet av befolkningsskyddsformationer och stöder stadens ledningscentral i säkerhetssituationer som innebär allvarliga hot. I beredskapsplanerna beskrivs också verksamhetsområdenas befolkningsskyddsuppgifter såsom att inrätta första hjälpen -enheter och underhålls- och provianteringsenheter och upprätthålla funktionsförmågan hos dessa.

Välfärdsområdesreformen har förändrat stadens roll när det gäller befolkningsskyddsläget. Välfärdsområdets räddningsverk leder utarbetandet av planer i anslutning till räddningsverksamheten och befolkningsskyddet och samordningen av dessa. Lagen förutsätter att planerna utarbetas i samarbete med de förpliktade parterna och därför borde utarbetandet av planerna samordnas som ett större regionalt samarbete. Ansvar för inkvartering, proviantering och annat underhåll vad beträffar dem som evakuerats och den tillfälliga inkvarteringen av den evakuerade befolkningen och andra eventuella brådskande social- och hälsovårdsåtgärder hör till välfärdsområdets social- och hälsovårdsmyndigheter. Till stadens ansvar inom befolkningsskydds- och evakueringshelheten hör främst skyddsrum och andra lokalarrangemang och till lokalerna tillhörande stödtjänster såsom vattentjänster, el- och värmeförsörjning och avfallshantering samt underhåll av utomhusområden.

Det är ändamålsenligt att uppdatera Vanda stads befolkningsskyddsplaner under ledning av räddningsverket tillsammans med Vanda och Kervo välfärdsområde. En uppdatering främjar utvecklingen av en naturlig kontaktyta inom beredskapen mellan staden och välfärdsområdet samt andra aktörer i en förändringssituation och stärker aktörernas ömsesidiga nätverk på lokal nivå. Samtidigt kan man säkerställa att samarbetsstrukturerna är tillräckliga för beredskapen.

Stadens möjligheter att investera i ett allmänt skyddsrum i västra Vanda

Staden låter bygga lokaler för behoven inom stadens egna tjänster. Byggprojekten baserar sig på Vandas plan för servicenätet på stadsnivå och verksamhetsområdenas förslag angående lokalbehov och investeringar. Fastigheter anskaffas och underhålls i enlighet med riktlinjerna för fastighetsledningen. I anslutning till lokalerna byggs skyddsrum i den omfattning som förutsätts i gällande lagar. Dimensioneringen utgår från omfattningen av objektet i fråga och personantalet. I en del fall kan skyddsrummen stå till förfogande för flera lokal- eller servicebyggnader i närheten, men inte bostadsbyggnader.

Nybyggnader byggs inom ramen för det investeringsprogram och den budget som fullmäktige godkänner varje år. Allmänna skyddsrum eller anslagsreserveringar för byggande av sådana har inte ingått i programmet. Byggandet av allmänna skyddsrum ingår inte i planen för servicenätet eller riktlinjerna för fastighetsledningen som fullmäktige godkände ifjol.

Likabehandling av stadens invånare vid byggande och finansiering av skyddsrum

Vanda har kalkylmässigt tillräckligt med skyddsrumspplatser, 276 838, i relation till invånarantalet, 242 300 (11/2022), men de är skyddsrumspplatser som reserverats för personer i husbolag, företag, ämbetsverk och anstalter. Den nuvarande skyddsrumskapaciteten kan ändå genom myndighetsåtgärder tas i bruk flexibelt också i krissituationer. Invånarna i flervåningshus och större radhusbolag tar i princip skydd i fastighetens egna skyddsrum eller gemensamma skyddsrum som fastigheten anslutit sig till (såsom bergrummen i Råtorp och Håkansböle). De betalar också för byggandet och underhållet av skyddsrummet i bostadspriset och bolagsvederlagen eller hyran. I Finland ansvarar byggnadernas ägare och innehavare för kostnaderna. Skyddsrummets ägare är ansvarig för både skyddsrummets underhåll och renovering. Fastighetens ägare eller innehavare ansvarar också för räddningsplanerna.

Med tanke på likabehandlingen av invånarna är det problematiskt ifall staden beslutar att låta bygga ett s.k. allmänt skyddsrum som tjänar behoven hos småhusinvånarna i västra Vanda. I praktiken finns det samma behov av befolkningsskydd i alla småhusområden i Vanda. Största delen av Vandaborna betalar redan nu kostnaderna för skyddsrum det vill säga huvudsakligen invånarna i flervåningshus och radhus. Boende i fristående småhus och mindre radhusbolag har i praktiken befriats från finansieringen av skyddsrumspplatser med stöd av gällande lagar. Undantagen utgörs av skyddsrum i byggnader som ägs av staden, eftersom de finansieras med skattemedel. Det faktum att staden eventuellt låter bygga nya skyddsrumspplatser endast för en viss del av befolkningen (småhusinvånarna i västra Vanda eller överlag för småhusinvånare) ger upphov till svåra och känsliga frågor när det gäller likabehandlingen av kommuninvånarna, och dessa frågor borde kunna lösas innan det eventuellt sker förändringar i skyddsrummens nuvarande principer för byggande.

Fortsatta åtgärder

I det här skedet anser stadsmiljöns verksamhetsområde att det inte är ändamålsenligt att bygga ett skyddsrum för småhusinvånarnas behov i västra Vanda. Det skulle inte heller vara ekonomiskt möjligt att bygga allmänna skyddsrum inom ramen för investeringsramen som fullmäktige godkänt. Vanda stads befolkningsskyddsplaner kommer att uppdateras under ledning av räddningsverket tillsammans med Vanda-Kervo välfärdsområde i och med att det kommer eventuella nya rekommendationer eller ändringar i lagstiftningen, och det här gäller också befolkningsskyddet för småhusinvånare.

Förslag framlagt av biträdande stadsdirektören för stadsmiljöns verksamhetsområde:

Stadsstyrelsen beslutar att

- a) ge Oskari, livarininen, Maarit Raja-Aho och de 27 andra ledamöter som undertecknat motionen stadsstyrelsens svar i enlighet med verksamhetsområdets förslag, och
- b) föreslå för stadsfullmäktige att stadsstyrelsens svar antecknas för kännedom.

Beslut:

Förslaget godkändes.

—

Stadsfullmäktige 27.2.2023 § 11

Stadsstyrelsens förslag:

Stadsfullmäktige beslutar anteckna stadsstyrelsens svar för kännedom.

Beslut:

Förslaget godkändes.

Bilaga:

- Oskari livarinens och Maarit Raja-ahos samt 27 andra ledamöters motion om skyddsrum i västra Vanda

Anvisningar för sökande av ändring: 2.1 Besvärsförbud

Närmare information:

Tomi Henriksson, fastighetsutvecklingschef, tfn 050 318 0992

Risto Levanto, byggnadstillsynschef, tfn 050 401 1382

Pekka Wallenius, direktör för fastighetscentralen, tfn 040 749 2592

Markus Hammarström, säkerhetschef, tfn 040 610 9850

(fornamn.efternamn[at]vantaa.fi)